2 ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ

ਉਦੇਸ਼

- ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ।
- ਦਿੱਤੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ।
- ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ।
- ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹੀਕਰਨ ਕੀਤੇ, ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਲੰਬਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ।
- ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਸਲ ਸਮੇਤ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਕਰਨਾ।

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ?

1. ਜੋੜ ਕਰੋ :

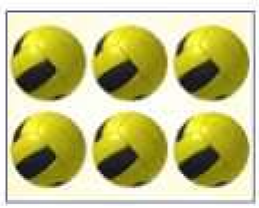

3 + 6 =

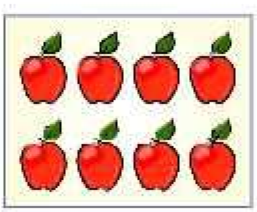
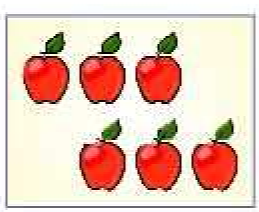

8 + 6 =

2. ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੋੜਫਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ :

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

10 + 8 = 10 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

15 + 4 = 15 ☐ ☐ ☐ ☐

80 + 6 =

54 + 5 =

3. ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਦਹਾਈ/ਇਕਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

42 = -------- ਦਹਾਈਆਂ + -------- ਇਕਾਈਆਂ

63 = -------- ਦਹਾਈਆਂ + -------- ਇਕਾਈਆਂ

4. ਸੰਖਿਆ ਬਣਾਓ :

7 ਦਹਾਈਆਂ + 4 ਇਕਾਈਆਂ = --------

3 ਦਹਾਈਆਂ + 0 ਇਕਾਈਆਂ = --------

5. ਇੱਕ ਸੰਖਿਆ ਤੋੜ ਕੇ ਜੋੜ ਕਰਨਾ :

42 + 26 =

70 + 19 =

6. ਦੋਵੇਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਜੋੜ ਕਰਨਾ :

39 + 52

7. 35 + 23 ਗਿਣਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀ ਪਾ ਕੇ ਜੋੜ ਕਰਨਾ :

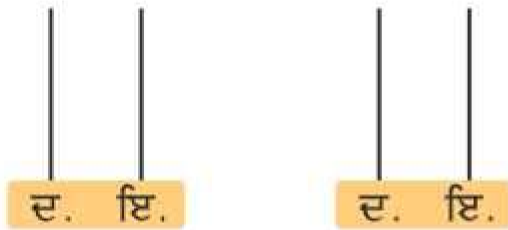

8. ਕੱਢ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾਓ ਕਰੋ :

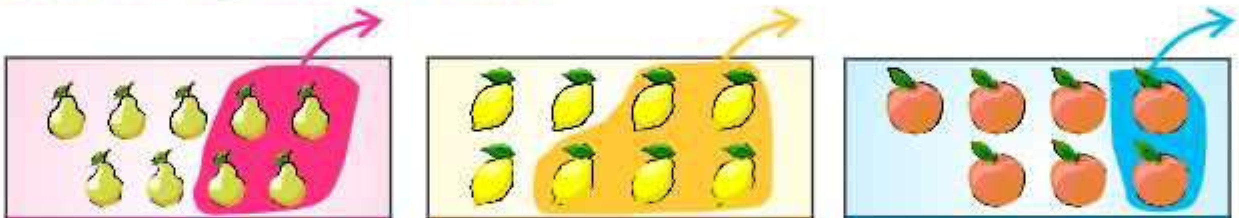

9 - 4 =   8 - 5 =   7 - 2 =

9. ਪਿੱਛੇ ਗਿਣਦੇ ਹੋਏ ਘਟਾਓ ਕਰੋ :

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

20 - 8 =

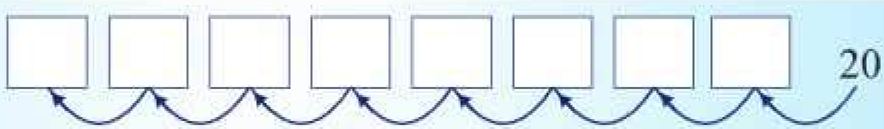

15 - 4 =

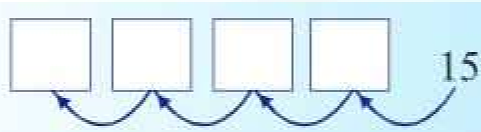

76 - 4 =

52 - 2 =

10. ਇੱਕ ਸੰਖਿਆ ਤੋੜ ਕੇ ਘਟਾਓ ਕਰਨਾ :

75 - 32 =

ਗਤੀਵਿਧੀ

ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜ

ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਅਵਨੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਪੀ, ਅਸਲਮ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੱਪੀ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤੀਸਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ?

ਜੋੜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨਾ। ਜੋੜ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ (+)

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	3	0
+	3	6
	6	6

→ ਜੋੜ ਫਲ

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ :

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	8	0
+		5

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	9	2
+		5

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	6	0
+		4

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	6	4
+	2	2

ਜੋੜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ

ਇੱਕ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ :-

(i) $64 + 28 = 64 + \boxed{20 + 8}$

$= \boxed{64 + 20} + 8$

$= 84 + 8$

$= 92$

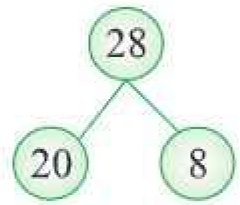

(ii) $125 + 29 = 125 + \boxed{20 + 9}$

$= \boxed{125 + 20} + 9$

$= 145 + 9$

$= 154$

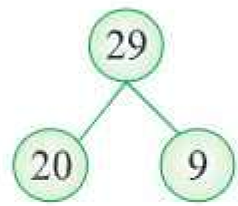

ਦੋਵੇਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ :-

(i) $56 + 35 = \boxed{50 + 6} + \boxed{30 + 5}$

$= \boxed{50 + 30} + \boxed{6 + 5}$

$= 80 + 11 = 91$

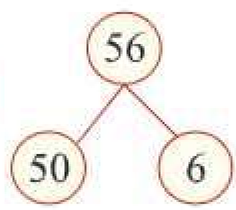

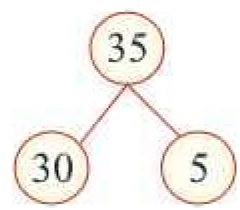

(ii) $108 + 85 = \boxed{100 + 8} + \boxed{80 + 5}$

$= \boxed{100 + 80} + \boxed{8 + 5}$

$= 180 + 13$

$= 193$

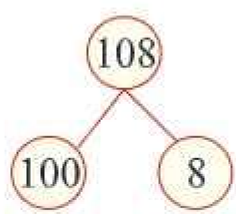

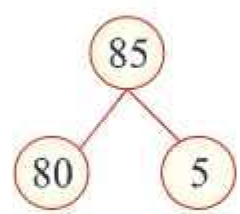

ਦਸ-ਦਸ ਦੇ ਜੋੜੇ ਬਣਾ ਕੇ :

(i) 67 + 26 = 67 + 10 + 10 + 6

= 67 → 77 → 87 → 93

= 67 + 26 = 93

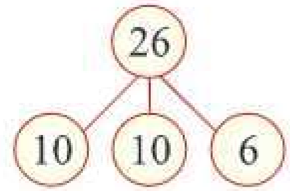

(ii) 148 + 37 = 148 + 10 + 10 + 10 + 7

= 148 → 158 → 168 → 178 → 185

= 148 + 37 = 185

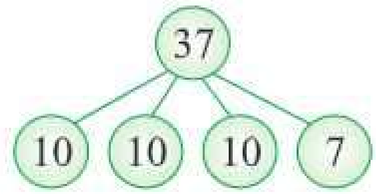

ਆਓ ਕਰੀਏ

1. ਇੱਕ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਜੋੜਫਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :-

(a) 46 + 18 =	(b) 48 + 29 =	(c) 40 + 20 =
(d) 76 + 40 =	(e) 92 + 18 =	(f) 33 + 44 =
(g) 104 + 30 =	(h) 316 + 22 =	(i) 526 + 47

2. ਦੋਵੇਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਤੋੜ ਕੇ, ਜੋੜਫਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :

63 + 46 =	90 + 40 =
75 + 49 =	76 + 52 =
266 + 39 =	317 + 69 =

3. ਦਸ-ਦਸ ਦੇ ਜੋੜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋੜ ਕਰੋ :

56 + 38 =	90 + 50 =
617 + 57 =	217 + 35 =

ਗਤੀਵਿਧੀ

ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਘਟਾਓ

ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਅਵਨੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਪੀ, ਅਸਲਮ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ।

ਘਟਾਓ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੱਢਣਾ। ਘਟਾਓ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ (−)

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	7	4
−	3	0
	4	4

→ ਅੰਤਰ

ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਪਤਾ ਕਰੋ :-

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	8	7
−		5

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	9	6
−		6

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	8	0
−	6	0

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	7	2
−	2	2

ਘਟਾਓ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ

ਦਸ ਦਸ ਦੇ ਜੋੜੇ ਬਣਾ ਕੇ :

(i) 57 - 22 = 2 ← 10 ← 10 ← 57

35 ← 37 ← 47 ← 57

57 - 22 = 35

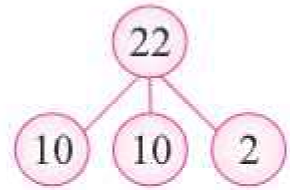

(ii) 63 - 46 = 6 ← 10 ← 10 ← 10 ← 10 ← 63

17 ← 23 ← 33 ← 43 ← 53 ← 63

63 - 46 = 17

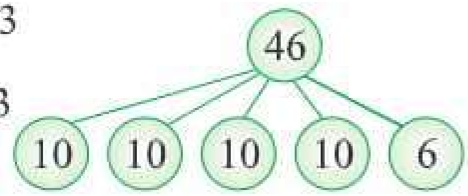

ਦੋਵੇਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟੀ ਸੰਖਿਆਂ ਨੂੰ 10 ਦਾ ਗੁਣਾਂਕ ਬਣਾ ਕੇ :

(i) 56 - 37 = 56 + 3 – 37 + 3

= 59 – 40

= 19

(ii) 92 - 86 = 92 + 4 – 86 + 4

= 96 – 90

= 6

ਦੋਵੇ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟੀ ਨੂੰ 100 ਦਾ ਗੁਣਾਂਕ ਬਣਾ ਕੇ :

(i) 427 – 192 = 427 + 8 – 192 + 8

= 435 – 200

= 235

(ii) 709 – 397 = 709 + 3 – 397 + 3

= 712 – 400

= 312

ਆਓ ਕਰੀਏ

1. ਦਸ ਦਸ ਦੇ ਜੋੜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਘਟਾਓ ਕਰੋ :

92 – 42 =	78 – 40 =	62 – 38 =
175 – 100 =	325 – 210 =	478 – 150 =

2. ਦੋਵੇਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ 10 ਦਾ ਗੁਣਾਂਕ ਬਣਾਕੇ ਘਟਾਓ ਕਰੋ :

75 – 29	80 – 24	88 – 42
61 – 57	97–49	92 – 63

3. ਦੋਵੇਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ 100 ਦਾ ਗੁਣਾਂਕ ਬਣਾ ਕੇ ਘਟਾਓ ਕਰੋ :

709 – 395	587 – 195	591 – 123
488 – 190	893 – 410	776 – 592

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਿਰਿਆ

ਗਿਣਤਾਰੇ 'ਤੇ ਜੋੜ : ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ ਤੋਂ

ਰਸਲੀਨ ਕੋਲ 26 ਮੋਤੀ ਸੀ। ਪਰਨੀਤ ਨੇ 32 ਮੋਤੀ ਰਸਲੀਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਰਸਲੀਨ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਮੋਤੀ ਹੋ ਗਏ ?

ਉਦੇਸ਼ : ਜੋੜ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ।

ਸਮੱਗਰੀ : ਗਿਣਤਾਰਾ

ਵਿਧੀ : 1. ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ (26 + 32) ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਤੀ ਪਾਓ।

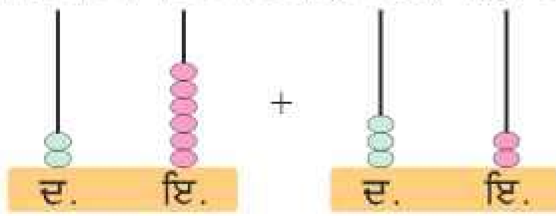

2. ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਕਾਈਆਂ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਸਿਲਾਈ (rod) ਵਿੱਚ ਪਾਓ। 6 + 2 = 8

3. ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਈਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀ ਇਕੱਠੇ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਸਿਲਾਈ (rod) ਵਿੱਚ ਪਾਓ। 20 + 30 = 50

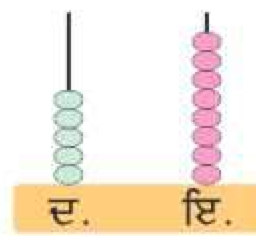

4. ਉੱਤਰ = 5 ਦਹਾਈਆਂ ਅਤੇ 8 ਇਕਾਈਆਂ 50 + 8 = 58

   ਇਸ ਲਈ, ਰਸਲੀਨ ਕੋਲ ਹੁਣ 58 ਮੋਤੀ ਹੋ ਗਏ।

ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ 142 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ 232 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਹਨ ?

ਵਿਧੀ : 1. ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ (142 + 232) ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਤੀ ਪਾਓ।

2. ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਸਿਲਾਈ (rod) ਵਿੱਚ ਪਾਓ। 2 + 2 = 4

3. ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਈਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀ ਇਕੱਠੇ ਜੋੜੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਸਿਲਾਈ (rod) ਵਿੱਚ ਪਾਓ। 40 + 30 = 70

4. ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ। (100 + 200 = 300)

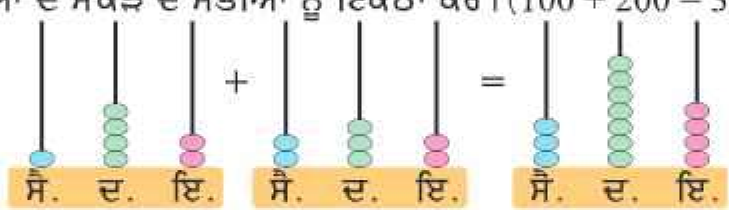

5. ਉੱਤਰ = 3 ਸੈਂਕੜੇ, 7 ਦਹਾਈਆਂ ਅਤੇ 4 ਇਕਾਈਆਂ 300 + 70 + 4 = 374

   ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕੁੱਲ 374 ਰੁਪਏ ਹਨ।

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਗਿਣਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀ ਬਣਾਓ ਤੇ ਜੋੜ ਕਰੋ :-

(i) 54 + 32

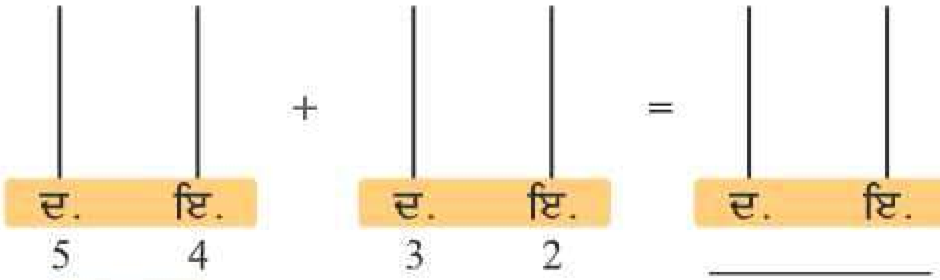

(ii) 82 + 15

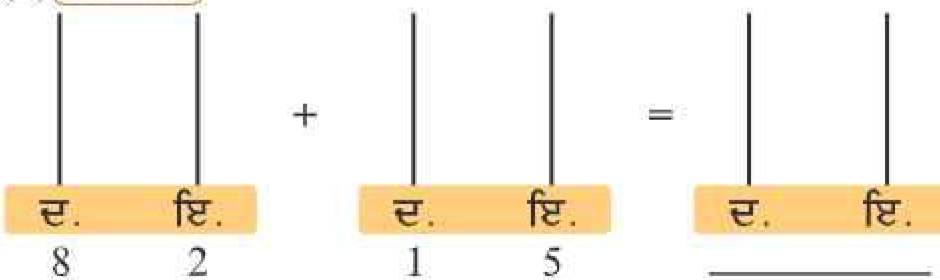

(iii) 715 + 222

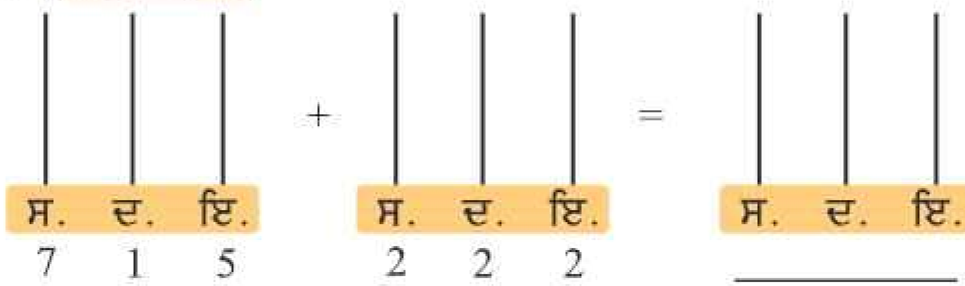

(iv) 310 + 406

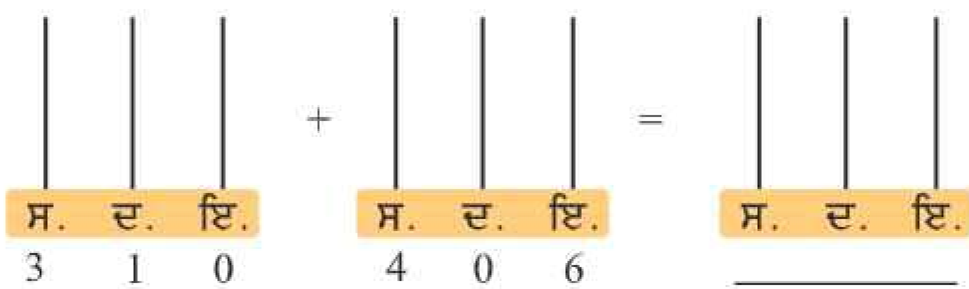

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਿਰਿਆ

ਗਿਣਤਾਰੇ 'ਤੇ ਘਟਾਓ : ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ ਤੋਂ

ਸੁਪਰੀਤ ਕੋਲ 46 ਮੋਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ 22 ਮੋਤੀ ਮਨਮੀਤ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਤ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਮੋਤੀ ਬਚੇ ?

ਉਦੇਸ਼ : ਘਟਾਓ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ।

ਸਮੱਗਰੀ : ਗਿਣਤਾਰਾ, ਮੋਤੀ

ਵਿਧੀ : 1. ਗਿਣਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ 46 ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਤੀ ਪਾਓ।

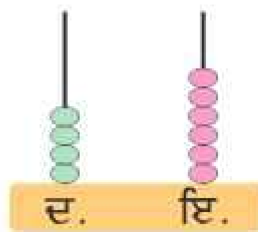

2. ਇੱਥੇ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅੰਕ 6 ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਇਕਾਈ ਅੰਕ 2 ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ 2 ਮੋਤੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ।

6 − 2 = 4

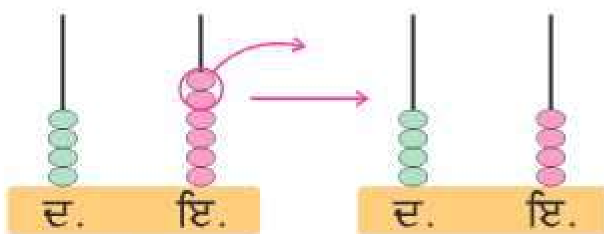

3. ਦਹਾਈ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅੰਕ 4 ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ 22 ਦੇ ਦਹਾਈ ਅੰਕ 2 ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ 4 ਵਿੱਚੋਂ 2 ਮੋਤੀ ਕੱਢੋ।

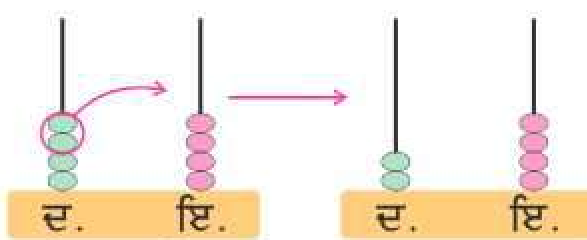

4. ਸੰਖਿਆ ਲਿਖੋ : 2 ਦਹਾਈਆਂ 4 ਇਕਾਈਆਂ

= 20 + 4

ਇਸ ਲਈ 46 - 22 = 24

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਗਿਣਤਾਰੇ ਤੇ ਘਟਾਓ (ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ) :

(i) 95 – 40

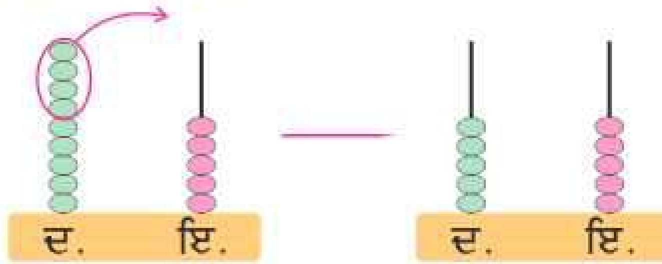

= 55

(ii) 375 – 242

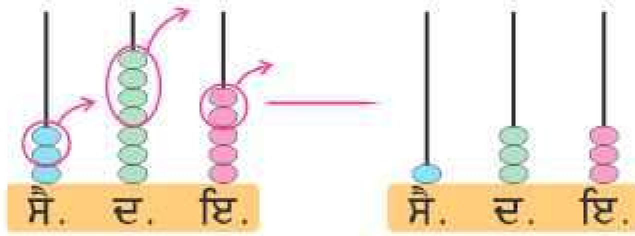

=

(iii) 60 – 20

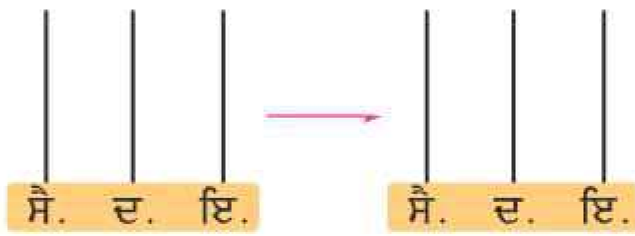

=

(iv) 824 – 312

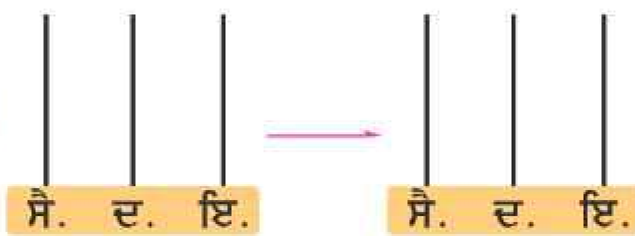

=

(v) 915 – 413

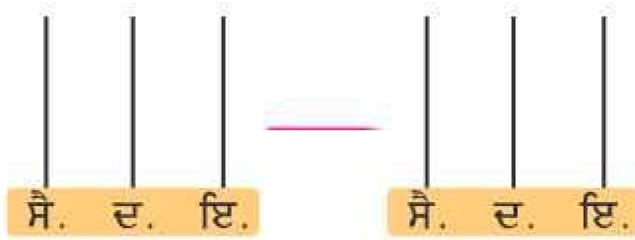

=

ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ (ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ)

23+51

ਵਿਧੀ

1. ਇਕਾਈਆਂ ਜੋੜੋ 3+1 = 4

2. ਦਹਾਈਆਂ ਜੋੜੋ 2+5=7

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	2	3
+	5	1
		4

→

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	2	3
+	5	1
	7	4

23+51= 74

ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ (ਹਾਸਲ ਨਾਲ)

75+25

ਵਿਧੀ

1. ਇਕਾਈਆਂ ਜੋੜੋ

5+5 = 10 ਇਕਾਈਆਂ = 1 ਦਹਾਈ + 0 ਇਕਾਈ

	ਸੈਂਕੜੇ	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
		(1) 7	5
+		2	5
			0

0 ਨੂੰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਹਾਈ ਨੂੰ ਦਹਾਈ ਦੇ ਕਾਲਮ ਉੱਪਰ ਲਿਖੋ

2. ਦਹਾਈਆਂ ਜੋੜੋ

7+2+1 = 10 ਦਹਾਈਆਂ = 1 ਸੈਂਕੜਾ + 0 ਦਹਾਈ

	ਸੈਂਕੜੇ	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
		(1) 7	5
+		2	5
		0	0

0 ਨੂੰ ਦਹਾਈ ਦੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੈਂਕੜੇ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਦੇ ਕਾਲਮ ਉੱਪਰ ਲਿਖੋ

3. ਸੈਂਕੜੇ ਜੋੜੋ

75 + 25 = 100

	ਸੈਂਕੜੇ	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	(1)	(1) 7	5
+		2	5
	1	0	0

ਆਓ ਕਰੀਏ

1. ਦੋ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ (ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ)

	3	0
+	4	0
	7	0

	5	0
+	3	0

	6	0
+	2	0

	1	0
+	3	0

	3	7
+	2	0

	5	9
+	4	0

	7	0
+	2	9

	4	0
+	4	6

	5	2
+	3	3

	4	6
+	2	3

	6	2
+	1	7

	7	4
+		4

2. ਦੋ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ (ਹਾਸਲ ਨਾਲ)

	3	7
+	4	6

	4	8
+	3	6

	7	5
+	1	8

	9	4
+		8

	8	0
+	3	0

	7	0
+	3	2

	5	4
+	8	0

	9	2
+	7	0

	7	0
+	5	0

	8	7
+	2	4

	6	6
+	5	9

	7	4
+	8	8

ਦੋ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਘਟਾਓ (ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ)

75−23

ਵਿਧੀ

1. ਇਕਾਈਆਂ ਘਟਾਓ 5−3 = 2

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	7	5
-	2	3
		2

	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
	7	5
-	2	3
	5	2

2. ਦਹਾਈਆਂ ਘਟਾਓ 7−2 = 5

75−23 = 52

ਦੋ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਘਟਾਓ (ਹਾਸਲ ਨਾਲ)

62−39

ਵਿਧੀ

1. ਇਕਾਈਆਂ ਘਟਾਓ

ਕਿਉਂਕਿ 9 > 2 ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ 2 ਵਿੱਚੋਂ 9 ਨਹੀਂ ਘਟਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ 6 ਦਹਾਈਆਂ ਦੇ ਕਾਲਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਹਾਈ ਲਈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੂਹੀਕਰਨ ਕੀਤਾ।

1 ਦਹਾਈ + 2 ਇਕਾਈਆਂ = 10 ਇਕਾਈਆਂ + 2 ਇਕਾਈਆਂ = 12 ਇਕਾਈਆਂ

ਹੁਣ, ਅਸੀਂ 9 ਨੂੰ 12 ਵਿੱਚੋ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ; 12−9 = 3

2. ਦਹਾਈਆਂ ਘਟਾਓ

ਕਿਉਂਕਿ 1 ਦਹਾਈ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 10 ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਦਹਾਈ ਦੇ ਕਲਾਮ ਵਿੱਚ 6 ਤੋਂ 1 ਦਹਾਈ ਘੱਟ ਕੇ 5 ਦਹਾਈਆਂ ਬਚੀਆਂ।

ਹੁਣ ਦਹਾਈਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਓ

50−30 = 20

ਇਸ ਲਈ 62−39 = 23

ਘਟਾਓ ਦਾ ਕਾਲਮ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕਾਲਮ ਤੋਂ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਸਲ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਦੋ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਘਟਾਓ (ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ)

	4	8
−	3	6
	1	2

	7	0
−	4	0

	6	0
−	2	0

	9	0
−	7	0

	2	9
−	1	0

	3	8
−	2	0

	4	7
−	3	0

	9	4
−	5	0

	7	5
−	3	2

	6	7
−	4	4

	9	2
−	4	2

	8	6
−	5	6

2. ਦੋ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਘਟਾਓ (ਹਾਸਲ ਨਾਲ)

	$\overset{5}{6}$	$\overset{15}{5}$
−	4	7
	1	8

	7	2
−	5	8

	8	5
−	6	9

	9	6
−	5	8

	3	0
−	1	8

	4	0
−	3	8

	7	0
−	5	2

	9	0
−	6	5

	5	2
−	2	6

	6	4
−	3	7

	7	8
−	4	9

	9	1
−	8	7

ਤਿੰਨ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ (ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ)

(i) 100 – 100 ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਕੇ ਜੋੜਨਾ :

412 + 300

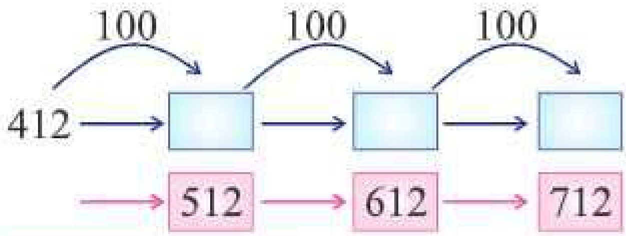

	ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
	4	1	2
+	3	0	0
	7	1	2

412 + 300 = 712

(ii) ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਜੋੜ :

412 + 300

	ਸੈਂਕੜਾ	ਦਹਾਈ	ਇਕਾਈ
+			
			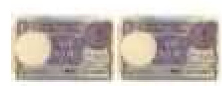

(iii) ਇਕ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਜੋੜਨਾ :–

412 + 300 = 400 + 12 + 300
= 400 + 300 + 12
= 700 + 12
= 712

400 12

400 + 300 = 700
700 + 12 = 712

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
3	2	5
1	4	1

→ +

ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
3	2	5
1	4	1
		6

→ +

ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
3	2	5
1	4	1
	6	6

→ +

ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
3	2	5
1	4	1
4	6	6

ਤਿੰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਦਾਹਰਣ :

	ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
	3	0	2
	4	1	4
+		4	3
	7	5	9

	ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
	3	0	0
	4	0	0
+	1	0	0
	8	0	0

	ਸੈ.	ਦ.	ਇ.
	2	1	0
	1	7	0
+	3	0	0
	6	8	0

1. ਜੋੜਫਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :

	4	1	0
+	3	0	0

	5	0	0
+	2	0	0

	3	8	2
+	2	1	0

	5	7	5
+	4	0	0

	4	3	0
	2	0	0
+		6	0

	2	2	2
	3	0	6
+	1	4	0

	2	5	7
	1	0	0
+		4	0

	5	5	9
	4	3	0
+		1	0

475 + 403

	4	7	5
+	4	0	3

362 + 307

	3	6	2
+	3	0	7

836 + 112

	8	3	6
+	1	1	2

200 + 300

	2	0	0
+	3	0	0

2. ਜੋੜਫਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :

124, 301, 232

+			

310, 21, 410

+			

405, 330, 42

+			

30, 40, 242

+			

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

ਤਿੰਨ ਅੰਕੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ (ਹਾਸਲ ਨਾਲ)

ਕੇਵਲ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ : 318 + 234

1. ਦਿੱਤੀ ਸੰਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੌ-ਸੌ, ਦਸ-ਦਸ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਦੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਗਿਣਨਾ।

+

2. ਇੱਕ-ਇੱਕ ਦੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਗਿਣਨਾ : 8 + 4 = 12

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਦੇ ਦਸ ਨੋਟਾਂ ਬਦਲੇ ਇੱਕ 10 ਦਾ ਨੋਟ ਲੈ ਕੇ ਦਹਾਈ ਵਾਲੇ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਗਿਣਨਾ। ਬਾਕੀ ਇਕਾਈ ਵਾਲੇ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਦੇ 2 ਨੋਟ ਬਚਣਗੇ।

3. ਦਸ-ਦਸ ਦੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਗਿਣਨਾ :-

+

10 + 30 + 10 = 50

4. ਸੌ-ਸੌ ਦੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਗਿਣਨਾ :-

300 + 200 = 500

5. ਸਾਰੇ ਨੋਟ ਇਕਠੇ ਗਿਣਨਾ :-

500 + 50 + 2 = 552

ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ :

ਕੇਵਲ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ :

	3	1	8
+	2	3	4

ਪਹਿਲਾ ਪਗ →

		(1)	
	3	1	8
+	2	3	4
			2

ਦੂਜਾ ਪਗ →

		(1)	
	3	1	8
+	2	3	4
		5	2

ਤੀਜਾ ਪਗ →

		(1)	
	3	1	8
+	2	3	4
	5	5	2

ਕੇਵਲ ਦਹਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ :-

	5	7	2
+	2	6	5

ਪਹਿਲਾ ਪਗ →

	5	7	2
+	2	6	5
			7

ਦੂਜਾ ਪਗ →

	(1)		
	5	7	2
+	2	6	5
		3	7

ਤੀਜਾ ਪਗ →

	(1)		
	5	7	2
+	2	6	5
	8	3	7

ਇਕਾਈਆਂ, ਦਹਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ :-

	4	8	8
+	3	4	5

ਪਹਿਲਾ ਪਗ →

		(1)	
	4	8	8
+	3	4	5
			3

ਦੂਜਾ ਪਗ →

	(1)	(1)	
	4	8	8
+	3	4	5
		3	3

ਤੀਜਾ ਪਗ →

	(1)	(1)	
	4	8	8
+	3	4	5
	8	3	3

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਜੋੜਫਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :

	2	0	8		4	1	5		2	7	4		5	7	6
+	3	1	6	+	1	0	6	+	1	7	6	+	3	8	9

	5	6	0		6	7	0		6	7	0		7	7	7
+	2	8	8	+	2	5	4	+	1	5	0	+	1	4	8

	6	4	0		4	9	0		3	7	3		6	1	8
	2	0	7		2	1	6		2	1	2		1	9	2
+	1	1	0	+	1	6	5	+	2	1	8	+	1	0	4

	3	0	0		4	2	8		5	0	6		3	9	1
	2	0	0		2	3	9		3	0	7		2	0	2
+	4	0	0	+	2	4	0	+	1	6	3	+	1	0	4

	2	2	1		2	5	6		7	5	9		2	9	9
	2	7	6		2	4	5		2	3	1		2	6	6
+	3	6	1	+	3	7	2	+	1	2	3	+	2	2	2

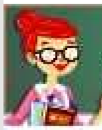

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

ਤਿੰਨ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ

(i) 100-100 ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਕੇ ਘਟਾਉਣਾ :

500-300

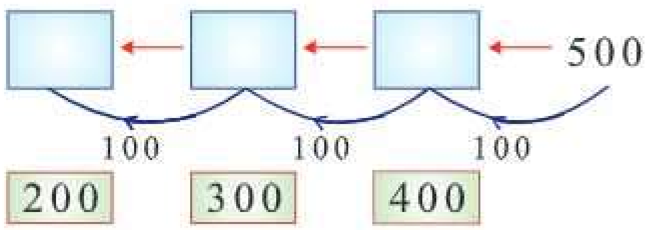

500-300 = 200

(ii) ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਘਟਾਓ :-

650-400

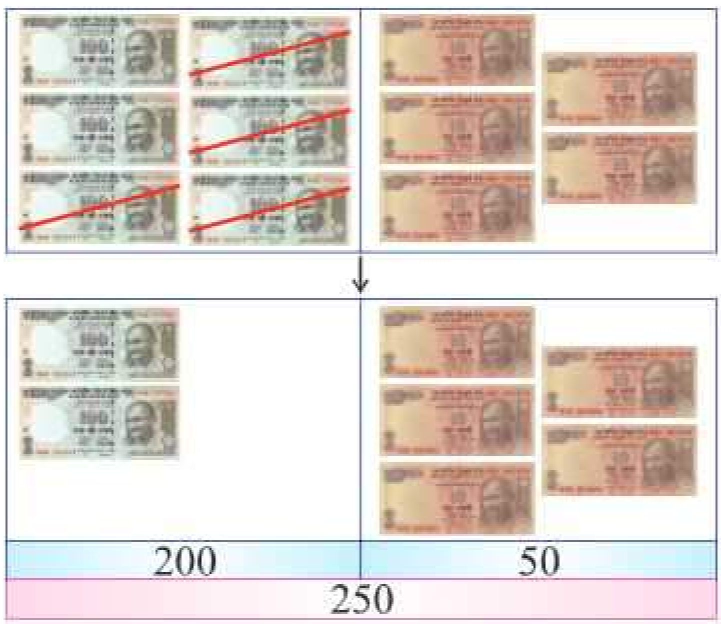

	6	5	0
-	4	0	0
	2	5	0

650-400 = 250

(iii) ਅੰਤਰ ਪਤਾ ਕਰੀਏ :-

424-300

	4	2	4
-	3	0	0

ਪਹਿਲਾ ਪਗ →

	4	2	4
-	3	0	0
			4

ਦੂਜਾ ਪਗ →

	4	2	4
-	3	0	0
		2	4

ਤੀਜਾ ਪਗ →

	4	2	4
-	3	0	0
	1	2	4

346-40

	3	4	6
-		4	0
	3	0	6

792-62

	7	9	2
-		6	2
	7	3	0

840-30

	8	4	0
-		3	0
	8	1	0

ਆਓ ਕਰੀਏ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ :

	5	7	0
–		7	0

	2	4	0
–		3	0

	4	4	5
–		3	4

	8	5	7
–	2	2	3

	9	4	2
–	5	4	0

	4	7	5
–		3	2

2. ਅੰਤਰ ਪਤਾ ਕਰੋ :

(i) 688 ਅਤੇ 243

–			

(ii) 375 ਅਤੇ 140

–			

(iii) 482 ਅਤੇ 212

–			

3. ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ 100–100 ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਕੇ ਘਟਾਓ ਕਰੋ :–

700 - 500

880- 400

360 - 200

ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਘਟਾਓ :-

650 - 300

435 - 200

350 - 100

ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ :-

	5	3	2
–	3	0	0

	4	0	0
–	3	0	0

	6	1	8
–	4	0	0

ਜੋੜ ਦੇ ਗੁਣ

1. ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ 1 ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਅਗਲੀ ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

400 + 1 = 401   375 + 1 = 376

2. ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ 0 ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਜੋੜਫਲ ਓਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

136 + 0 = 136   256 + 0 = 256

3. ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਬਦਲਣ 'ਤੇ ਜੋੜਫਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

375 + 64 = 64 + 375   200 + 300 = 300 + 200

ਘਟਾਓ ਦੇ ਗੁਣ

1. ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿਚੋਂ 1 ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ ਪਿਛਲੀ ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

847 – 1 = 846   736 – 1 = 735

2. ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ 0 ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

125 – 0 = 125   147 – 0 = 147

3. ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਓਹੀਂ ਸੰਖਿਆ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ 0 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

375 – 375 = 0   215 – 215 = 0

ਆਓ ਕਰੀਏ

1. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :

(i) 310 + 25 = ____ + 310

(ii) 0 + ____ = 475

(iii) ____ + 1 = 918

(iv) 347 – ____ = 346

2. ਠੀਕ ਉੱਤਰ 'ਤੇ ✓ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ :–

(i) 425 + 25 = 400 ☐

(ii) 310 + 0 = 310 ☐

(iii) 743 + 1 = 744 ☐

(vi) 540 – 0 = 541 ☐

ਆਓ ਸਿੱਖੀਏ

ਜੋੜ ਕਰੋ :

140, 222, 320

	1	4	0
	2	2	2
+	3	2	0
	6	8	2

140 + 222 + 320 = 682

204, 220, 36

	2	0	4
	2	2	0
+		3	6
	4	6	0

204 + 220 + 36 = 460

310, 21, 410

	3	1	0
		2	1
+	4	1	0
	7	4	1

310 + 21 + 410 = 741

ਆਓ ਕਰੀਏ

ਜੋੜਫਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :

124, 301, 232

405, 330, 42

610, 321, 203	212, 311, 615	33, 722, 227

ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਸਵਾਲ

1. ਸੁਖਦੇਵ ਨੇ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚੋਂ 120 ਰੁਪਏ ਦੀ ਖਿਡੌਣਾ ਕਾਰ ਅਤੇ 135 ਰੁਪਏ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਖਰੀਦਿਆ। ਸੁਖਦੇਵ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ?
2. ਪੂਜਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ 140 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ 156 ਪੰਨੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਪੰਨੇ ਹਨ ?
3. ਤਰਲੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ 255 ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਸਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਲਈ 368 ਰੁਪਏ ਦੀ ਘੜੀ ਖਰੀਦੀ। ਉਸਨੇ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ?
4. ਅਮਰੂਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚ 164 ਅਮਰੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚ 128 ਅਮਰੂਦ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਅਮਰੂਦ ਹਨ ?
5. ਇੱਕ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ 350 ਬੰਟੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ 268 ਬੰਟੇ ਕੱਢ ਲਏ। ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਬੰਟੇ ਰਹਿ ਗਏ ?
6. ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ 763 ਗਾਂਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ 459 ਗਾਂਵਾਂ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨੀਆ ਗਾਂਵਾਂ ਹਨ ?
7. ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਅੰਬ ਦੇ 215 ਦਰਖ਼ਤ ਹਨ। ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਅੰਬ ਦੇ 169 ਦਰਖ਼ਤ ਹੋਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਦਰਖ਼ਤ ਹੋ ਗਏ ?
8. ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ 368 ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ 327 ਕੁੜੀਆਂ ਹਨ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਵਿੱਦਿਆਰਥੀ ਹਨ ?
9. ਤੇਜਸ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿੱਚ 563 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ 278 ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਤੇਜਸ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਏ ?
10. ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ 375 ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਵਿੱਚ 167 ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਹੋਰ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਟਾਫ਼ੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ?
11. ਪਰਨੀਤ ਕੋਲ 680 ਰੁਪਏ ਹਨ। ਉਸਨੇ 575 ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਸਤਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਉਸ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਰਹਿ ਗਏ ?
12. ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਸਕੂਲ ਉਸਦੇ ਘਰ ਤੋਂ 824 ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 379 ਕਦਮ ਤੁਰ ਲਏ। ਸਕੂਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਕਦਮ ਹੋਰ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ?

ਵਰਕਸ਼ੀਟ

1. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :-

(i) 62 + 0 = ____

(ii) 115 + 1 = ____

(iii) ____ + 0 = 348

(iv) 518 + ____ = 519

(v) 410 + 35 = ____ + 410

2. ਠੀਕ ਉੱਤਰ 'ਤੇ ✓ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ :-

(i) 45 + 30 = 75 ☐ 65 ☐ 85 ☐

(ii) 82 – 32 = 40 ☐ 50 ☐ 60 ☐

(iii) 90 – 50 = 40 ☐ 60 ☐ 30 ☐

3. ਜੋੜ ਕਰੋ :-

4 ਸੈਂਕੜੇ + 2 ਦਹਾਈਆਂ + 3 ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ 3 ਸੈਂਕੜੇ + 2 ਇਕਾਈਆਂ

4. ਸੰਖਿਆ ਤੋੜ ਕੇ ਜੋੜ ਪਤਾ ਕਰੋ :-

(i) 55 + 42

(ii) 416 + 110

5. ਸੰਖਿਆ ਤੋੜ ਕੇ ਘਟਾਓ ਕਰੋ :-

(i) 78 – 20

(ii) 525 – 225

6. ਜੋੜ ਜਾਂ ਘਟਾਓ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ :-

(i) 400 .... 200 = 600

(ii) 700 .... 300 = 400

(iii) 210 .... 210 = 0

(iv) 515 .... 1 = 514

7. ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਤੋਂ 295 ਯਾਤਰੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ। ਮੋਰਿੰਡਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 190 ਯਾਤਰੀ ਹੋਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਹੁਣ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਯਾਤਰੀ ਹੋ ਗਏ ?

8. ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ 485 ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 210 ਯਾਤਰੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰ ਗਏ। ਹੁਣ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਯਾਤਰੀ ਰਹਿ ਗਏ ?

ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ

- ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ 0 ਜੋੜਨ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।
- ਘਟਾਓ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ।

ਅਸੀਂ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ